

LEKCE03

NORMÁLNÍ ROZLOŽENÍ A ZÁKLADY TESTOVÁNÍ HYPOTÉZ. STATISTICKÁ INFERENCE ANEB ZOBECŇOVÁNÍ VÝSLEDKŮ Z VÝBĚROVÉHO NA ZÁKLADNÍ SOUBOR

vzorový výsledek cvičení

CVIČENÍ 3.1:

V souboru EVS_CR1999.sav zjistěte, zdali rozložení názoru na to, kdo by měl být odpovědný za zajištění bydlení (proměnná q54h), je normální. Řešte graficky i početně.

PROCEDURA FREQUENCIES

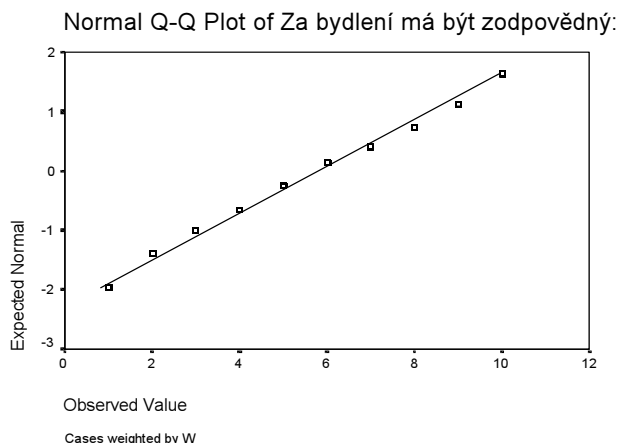
Q54H Za bydlení má být zodpovědný:

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 každý člověk sám	94	4.9	5.0	5.0
	2	119	6.2	6.3	11.3
	3	166	8.7	8.8	20.1
	4	199	10.4	10.6	30.7
	5	372	19.5	19.7	50.4
	6	209	11.0	11.1	61.5
	7	175	9.2	9.3	70.8
	8	240	12.6	12.7	83.5
	9	123	6.4	6.5	90.0
	10 stát	189	9.9	10.0	100.0
	Total	1886	98.9	100.0	
Missing	-2	9	.5		
	-1	13	.7		
	Total	22	1.1		
	Total	1908	100.0		

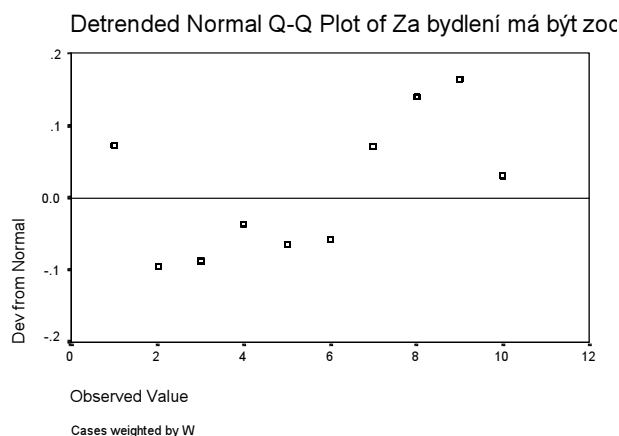

V proceduře FREQUENCIES jsme si vypočítali rozložení proměnné Q54h. I když se zdá být normálnímu velmi blízké, přece jen je nutné si to ověřit (zejména prvá strana rozložení modelu normálního rozložení příliš neodpovídá).

Procedura EXPLORE:

Na grafu (normal Q-Q plot) lze vidět, že se pozorované hodnoty od očekávaných (pokud by bylo rozložení normální) odchyľují, o kolik se to však opticky jeví, ovlivňuje měřítko.

V tomto grafu odchylek je již zřejmější, že nepůjde o normální rozložení.

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a		
	Statistic	df	Sig.
Q54H Za bydlení má být zodpovědný:	.123	1886	.000

a. Lilliefors Significance Correction

Test normality (Kolmogorov-Smirnov) nás pak definitivně přesvědčuje, že o normální rozložení nejde. Testujeme zde totiž nulovou hypotézu:

naše empirické rozložení a (modelové) normální rozložení jsou shodná,

Test nám říká, že při zamítnutí této hypotézy se dopouštíme jen nepatrného rizika chyby (menší jak 0,1%, zatímco by nám stačilo 5%, neboli hladina sig. 0,05).

Tento test je důležitý, vzpomeňte si totiž, že histogram nám sice naznačil odlišnost našeho normálního rozložení od normálního, ale neřekl nám nic o tom, zda je tato odlišnost dostatečně velká, aby byla statisticky významná.

CVIČENÍ 3.2:

Stanovte interval spolehlivosti průměru odpovědí na otázku q54f z výzkumu EVS-ČR1999, zdali by u nás mělo *vzrůstat soukromé vlastnictví obchodu a průmyslu, nebo zda by se mělo v co nejširší míře zachovat vlastnictví státní*. Interval spolehlivosti stanovte se spolehlivostí 95 a 99 %. V odpovědi nad získaným výsledkem srovnajte českou situaci se situací v některých evropských zemích. K tomu použijte tabulku 1. Do ní dopočítejte intervaly spolehlivosti pro vámi zvolených pět zemí.

Q54F Rozšiřovat/ zachovat by se mělo obchod. a prům.:

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 soukromé vlastnictví	199	10.4	10.7	10.7
	2	211	11.0	11.4	22.1
	3	262	13.7	14.2	36.3
	4	203	10.6	10.9	47.2
	5	363	19.0	19.6	66.8
	6	179	9.4	9.7	76.5
	7	128	6.7	6.9	83.4
	8	134	7.0	7.2	90.6
	9	80	4.2	4.3	94.9
	10 státní vlastnictví	94	4.9	5.1	100.0
	Total	1851	97.0	100.0	
Missing	-2	12	.6		
	-1	46	2.4		
	Total	57	3.0		
	Total	1908	100.0		

Považujeme škálu za kardinální. Pro výpočet průměru lze požit kteroukoliv z procedur DESCRIPTIVE STATISTICS (FREQUENCIES, DESCRIPTIVES či EXPLORE). Pro výpočet intervalu spolehlivosti jsou však první dvě nepříliš výhodné, počítají jen standardní chybu a interval bychom museli dopočítávat podle známých vlastností normálního rozložení (pro 95% je to $\pm 2S.E.$ a pro 99% je to $\pm 3S.E.$).

a) Příklad výstupu z procedury FREQUENCIES:

Statistics

Q54F Rozšiřovat/ zachovat by se mělo obchod. a prům.:

N	Valid	1851
	Missing	57
Mean		4.71
Std. Error of Mean		.06
Median		5.00
Mode		5
Std. Deviation		2.51

b) Příklad výstupu z procedury DESCRIPTIVES:

Descriptive Statistics

	N	Mean		Std.
	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic
Q54F Rozšiřovat/ zachovat by se mělo obchod. a prům.:	1851	4.71	.06	2.51
Valid N (listwise)	1851			

Pozor: V obou případech jsou hodnoty S.E. zokrouhleny.

c) Příklad výpočtu z procedury EXPLORE:

- Pro 95%

		Statistic	Std. Error	
Q54F Rozšiřovat/ zachovat by se mělo obchod. a prům.:	Mean	4.71	.06	
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	4.60	
		Upper Bound	4.83	
	5% Trimmed Mean	4.62		
	Median	5.00		
	Variance	6.317		
	Std. Deviation	2.51		
	Minimum	1		
	Maximum	10		
	Range	9		
	Interquartile Range	3.00		
	Skewness	.376	.057	
	Kurtosis	-.678	.114	

všimněte si, že
4,83 je

$4,71 + 2 \cdot 0,06$ neboli
 $2 \times S.E$ jak jsme ji
vypočítali v
DESCRIPTIVES
a jak je uvedena i
v této tabulce

a) Pro 99%

		Statistic	Std. Error	
Q54F Rozšiřovat/ zachovat by se mělo obchod. a prům.:	Mean	4.71	.06	
	99% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	4.56	
		Upper Bound	4.86	
	5% Trimmed Mean	4.62		
	Median	5.00		
	Variance	6.317		
	Std. Deviation	2.51		
	Minimum	1		
	Maximum	10		
	Range	9		
	Interquartile Range	3.00		
	Skewness	.376	.057	
	Kurtosis	-.678	.114	

Země	Průměr	Std. Err.	N	95% Interval spolehlivosti	99% Interval spolehlivosti
ČR	4,71	2,51	1851	4,60 až 4,83	4,56 až 4,86

Pozor: Standardní odchylka nám k řešení našeho úkolu nepomůže, uvádíme ji jen proto, aby byl údaj o charakteristice rozložení postoje kompletní.

Všimněte si, že jsme za větší spolehlivost zaplatili menší přesnosti (na 99% víme, že průměr leží v intervalu 4,56 až 4,86, ale tento interval je rozsáhlejší než když nám stačí 95% jistota).

Tab. 1: Odpovědi na otázku q54f v různých evropských zemích

Země	Průměr	Std. Dev.	N	95% Interval spolehlivosti
Francie	4,03	2,23	1498	
SRN	4,05	2,14	1836	
etc.				
ČR	4,71	2,51	1851	4,60 až 4,83

Tento příklad nemá řešení, protože neuvádí S.E. ale St. Dev. Museli bychom si je v souborech jednotlivých zemí spočítat, jako jsme to učinili pro Českou republiku.

CVIČENÍ 3. 3:

Stanovte intervaly spolehlivosti pro průměrnou volbu mužů a pro průměrnou volbu žen na škále proměnné q54f. Překrývají se tyto intervaly nebo ne (co z výsledku plyne)?

a) Provedeme výběr (SELECT IF) pro muže a spočítáme požadované hodnoty (procedura EXPLORE).

Descriptives			Statistic	Std. Error
Q54F Rozšiřovat/ zachovat by se mělo obchod. a prům.:	Mean		4.49	8.40E-02
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	4.32	
		Upper Bound	4.65	
	5% Trimmed Mean		4.38	
	Median		4.00	
	Variance		6.397	
	Std. Deviation		2.53	
	Minimum		1	
	Maximum		10	
	Range		9	
	Interquartile Range		4.00	
	Skewness		.481	.081
	Kurtosis		-.622	.162

Lze to spočítat i pro 99% interval spolehlivosti:

Descriptives			Statistic	Std. Error
Q54F Rozšiřovat/ zachovat by se mělo obchod. a prům.:	Mean		4.49	8.40E-02
	99% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	4.27	
		Upper Bound	4.70	
	5% Trimmed Mean		4.38	
	Median		4.00	
	Variance		6.397	
	Std. Deviation		2.53	
	Minimum		1	
	Maximum		10	
	Range		9	
	Interquartile Range		4.00	
	Skewness		.481	.081
	Kurtosis		-.622	.162

Totéž provedeme pro ženy:

Descriptives			Statistic	Std. Error
Q54F Rozšiřovat/ zachovat by se mělo obchod. a prům.:	Mean		4.93	8.07E-02
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	4.77	
		Upper Bound	5.09	
	5% Trimmed Mean		4.87	
	Median		5.00	
	Variance		6.152	
	Std. Deviation		2.48	
	Minimum		1	
	Maximum		10	
	Range		9	
	Interquartile Range		4.00	
	Skewness		.288	.080
	Kurtosis		-.679	.159

Lze to spočítat i pro 99% interval spolehlivosti:

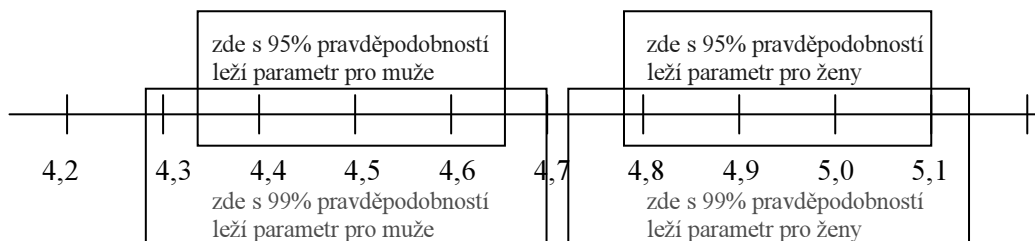
Descriptives

			Statistic	Std. Error
Q54F Rozšiřovat/ zachovat by se mělo obchod. a prům.:	Mean		4.93	8.07E-02
	99% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	4.72	
		Upper Bound	5.14	
	5% Trimmed Mean		4.87	
	Median		5.00	
	Variance		6.152	
	Std. Deviation		2.48	
	Minimum		1	
	Maximum		10	
	Range		9	
	Interquartile Range		4.00	
	Skewness		.288	.080
	Kurtosis		-.679	.159

Intervaly spolehlivosti průměru voleb na škále Q54f pro muže a ženy

	95% interval spolehlivosti		99% interval spolehlivosti	
	horní hranice	spodní hranice	horní hranice	spodní hranice
muži	4,65	4,32	4,70	4,27
ženy	4,77	5,09	5,14	4,72

- b) Porovnáme intervaly. Všimněte si, že nepronikají ani 99% intervaly spolehlivosti (rozsáhlejší než 95%). Lze předpokládat na 99%, že se neliší jen statistiky (průměrné volby v našem souboru), ale i parametry (průměrné volby v základním souboru, z něhož byl náš výběr proveden).

CVIČENÍ 3.4:

Určete věkové hranice oddělujících 2,28% nejstarších a 2,28% nejmladších osob v našem souboru. O co se jedná? Znamená to určit v rozložení věku hranice vymezuující 95% souboru (směrem nahoru i směrem dolů odřízneme dohromady 5%): průměrný věk ± 2 standardní odchylky. Jak i výpočet ukazuje, nebyl to šťastný nápad pokusit se simulovat výpočet na rozložení, které není normální (ve statistickém smyslu).

Statistics

VEK		
N	Valid	1901
	Missing	7
Mean		45.69
Std. Error of Mean		.39
Std. Deviation		16.83

Tyto hranice představují:

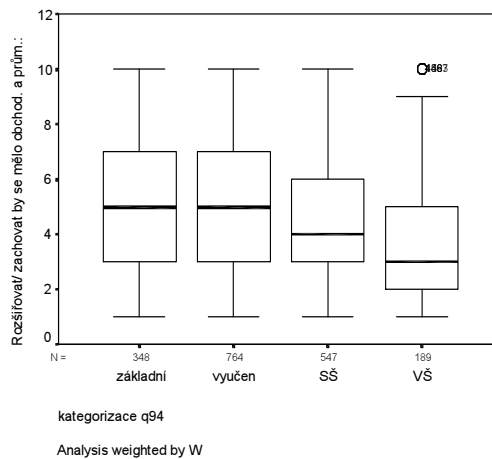
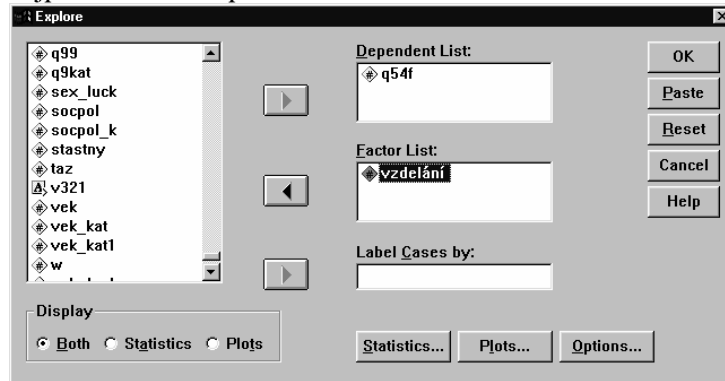
$$45,66 - 2 * 16,83 = 12,03$$

$$45,66 + 2 * 16,83 = 79,35$$

CVIČENÍ 3.5:

Co se týče umístění na škále proměnné q54f, vidíme rozdíl v průměrných volbách osob se základním vzděláním a osob s vysokoškolským vzděláním (proměnná vzdelani). Vyjádřete ovšem jejich pozici ve vztahu k průměru celého souboru pomocí standardní odchylky a obě hodnoty porovnejte (z-skóre a jejich průměrné hodnoty v obou skupinách).

Rozdíly si můžeme nejprve zobrazit v proceduře EXPLORE.

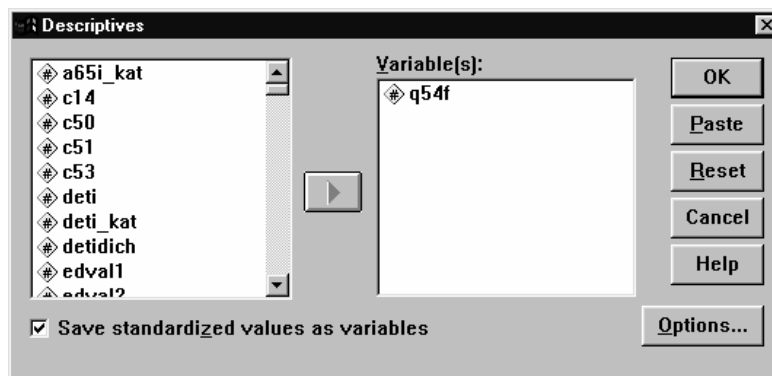

Descriptives

VZDELÁNÍ kategorizac				Statistic	Std. Error
Q54F Rozšiřovat/ zachovat by se mělo obchod. a prům.:	1 základní	Mean		5.34	.13
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	5.08	
			Upper Bound	5.60	
		5% Trimmed Mean		5.32	
		Median		5.00	
		Variance		6.039	
		Std. Deviation		2.46	
		Minimum		1	
		Maximum		10	
		Range		9	
		Interquartile Range		4.00	
		Skewness		.173	.131
		Kurtosis		-.781	.261
		2 vyučen		Mean	
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			4.69	
	Upper Bound			5.07	
5% Trimmed Mean				4.81	
Median				5.00	
Variance				6.959	
Std. Deviation				2.64	
Minimum				1	
Maximum				10	
Range				9	
Interquartile Range				4.00	
Skewness				.292	.088
Kurtosis				-.812	.177
3 SŠ				Mean	
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	4.18	
			Upper Bound	4.58	
		5% Trimmed Mean		4.29	
		Median		4.00	
		Variance		5.628	
		Std. Deviation		2.37	
		Minimum		1	
		Maximum		10	
		Range		9	
		Interquartile Range		3.00	
		Skewness		.467	.104
		Kurtosis		-.507	.209
		4 VŠ		Mean	
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			3.53	
	Upper Bound			4.14	
5% Trimmed Mean				3.71	
Median				3.00	
Variance				4.467	
Std. Deviation				2.11	
Minimum				1	
Maximum				10	
Range				9	
Interquartile Range				3.00	
Skewness				.766	.177
Kurtosis				.257	.352

V proceduře DESCRIPTIVES zaškrtneme požadavek na výpočet Z-skóre.

Následně spočítáme průměrné hodnoty z-skóre pro jednotlivé vzdělanostní kategorie (proměnná VZDELANI). Následná tabulka ukazuje, že průměrná hodnota na škále Q54f se u osob se základním vzděláním pohybuje 0,25 standardní odchylky nad průměrem souboru a u osob s vysokoškolským vzděláním 0,35 standardní odchylky pod průměrem souboru.

Descriptives

VZDELÁNÍ			Statistic	Std. Error		
ZQ54F Zscore: Rozšířovat/ zachovat by se mělo	1 základní	Mean	.2504568	5.24E-02		
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound Upper Bound	.1473556 .3535579		
		5% Trimmed Mean		.2434655		
		Median		.1144482		
		Variance		.956		
		Std. Deviation		.9777083		
		Minimum		-1.47699		
		Maximum		2.10375		
		Range		3.58074		
		Interquartile Range		1.5914421		
		Skewness		.173	.131	
		Kurtosis		-.781	.261	
		2 vyučen	2 vyučen	Mean	6.702E-02	3.80E-02
				95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound Upper Bound	-7.544E-03 .1415742
5% Trimmed Mean				3.964E-02		
Median				.1144482		
Variance				1.102		
Std. Deviation				1.0495396		
Minimum				-1.47699		
Maximum				2.10375		
Range				3.58074		
Interquartile Range				1.5914421		
Skewness				.292	.088	
Kurtosis				-.812	.177	
3 SŠ	3 SŠ			Mean	-.1310039	4.04E-02
				95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound Upper Bound	-.2103018 -5.171E-02
		5% Trimmed Mean		-.1699205		
		Median		-.2834123		
		Variance		.891		
		Std. Deviation		.9438370		
		Minimum		-1.47699		
		Maximum		2.10375		
		Range		3.58074		
		Interquartile Range		1.1935815		
		Skewness		.467	.104	
		Kurtosis		-.507	.209	
		4 VŠ	4 VŠ	Mean	-.3478791	6.11E-02
				95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound Upper Bound	-.4684707 -.2272874
5% Trimmed Mean				-.3989504		
Median				-.6812729		
Variance				.707		
Std. Deviation				.8409185		
Minimum				-1.47699		
Maximum				2.10375		
Range				3.58074		
Interquartile Range				1.1935815		
Skewness				.766	.177	
Kurtosis				.257	.352	

CVIČENÍ 3.6:

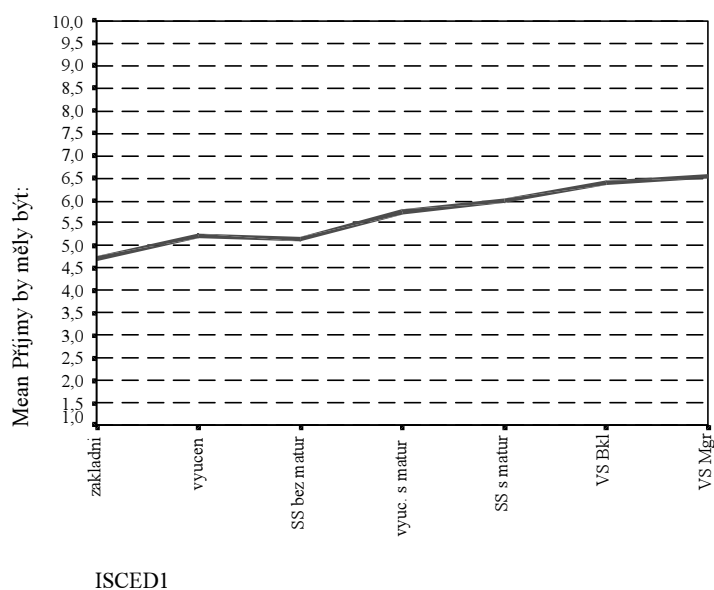
V datech zjistěte, zdali jsou rozdíly v postojích k příjmovým rozdílům (proměnná q54e) rozdílné u jednotlivých vzdělanostních skupin (proměnná isced1). Vypočítejte nejdříve průměry pro jednotlivé skupiny a zobrazte tyto průměry graficky. K odpovědi na otázku vypočítejte parametrický i neparametrický test a na základě testu normality se rozhodněte, který z vypočítaných testů je adekvátní.

Řešení:

Report

Q54E Příjmy by mily být:

ISCED1	Mean	N	Std. Deviation
2 základni	4,73	360	2,67
3 vyucen	5,20	602	2,85
4 SS bez matur	5,13	128	3,09
5 vyuc. s matur	5,76	40	3,00
6 SS s matur	5,99	547	2,56
7 VS Bkl	6,38	23	2,26
8 VS Mgr	6,54	170	2,47
Total	5,48	1870	2,77

Parametrický test

ANOVA

Q54E Příjmy by mily být:

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	625,004	6	104,167	14,134	,000
Within Groups	13730,553	1863	7,370		
Total	14355,557	1869			

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Q54E Přijmy by měly být:

Bonferroni

(I) ISCED1	(J) ISCED1	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
2 základni	3 vyucen	-,47	,18	,18	-1,02	,08
	4 SS bez matur	-,40	,28	1,00	-1,25	,45
	5 vyuc. s matur	-1,03	,45	,49	-2,42	,35
	6 SS s matur	-1,26*	,18	,00	-1,82	-,70
	7 VS Bkl	-1,65	,58	,10	-3,42	,12
	8 VS Mgr	-1,82*	,25	,00	-2,58	-1,05
3 vyucen	2 základni	,47	,18	,18	-,08	1,02
	4 SS bez matur	,08	,26	1,00	-,73	,88
	5 vyuc. s matur	-,56	,45	1,00	-1,91	,80
	6 SS s matur	-,79*	,16	,00	-1,28	-,30
	7 VS Bkl	-1,18	,57	,85	-2,93	,57
	8 VS Mgr	-1,34*	,24	,00	-2,06	-,63
4 SS bez matur	2 základni	,40	,28	1,00	-,45	1,25
	3 vyucen	-,08	,26	1,00	-,88	,73
	5 vyuc. s matur	-,63	,49	1,00	-2,14	,87
	6 SS s matur	-,87*	,27	,02	-1,68	-,06
	7 VS Bkl	-1,25	,61	,86	-3,12	,61
	8 VS Mgr	-1,42*	,32	,00	-2,38	-,45
5 vyuc. s matur	2 základni	1,03	,45	,49	-,35	2,42
	3 vyucen	,56	,45	1,00	-,80	1,91
	4 SS bez matur	,63	,49	1,00	-,87	2,14
	6 SS s matur	-,23	,45	1,00	-1,59	1,13
	7 VS Bkl	-,62	,71	1,00	-2,78	1,54
	8 VS Mgr	-,78	,48	1,00	-2,24	,67
6 SS s matur	2 základni	1,26*	,18	,00	,70	1,82
	3 vyucen	,79*	,16	,00	,30	1,28
	4 SS bez matur	,87*	,27	,02	,06	1,68
	5 vyuc. s matur	,23	,45	1,00	-1,13	1,59
	7 VS Bkl	-,39	,58	1,00	-2,14	1,36
	8 VS Mgr	-,55	,24	,43	-1,28	,17
7 VS Bkl	2 základni	1,65	,58	,10	-,12	3,42
	3 vyucen	1,18	,57	,85	-,57	2,93
	4 SS bez matur	1,25	,61	,86	-,61	3,12
	5 vyuc. s matur	,62	,71	1,00	-1,54	2,78
	6 SS s matur	,39	,58	1,00	-1,36	2,14
	8 VS Mgr	-,16	,60	1,00	-1,99	1,66
8 VS Mgr	2 základni	1,82*	,25	,00	1,05	2,58
	3 vyucen	1,34*	,24	,00	,63	2,06
	4 SS bez matur	1,42*	,32	,00	,45	2,38
	5 vyuc. s matur	,78	,48	1,00	-,67	2,24
	6 SS s matur	,55	,24	,43	-,17	1,28
	7 VS Bkl	,16	,60	1,00	-1,66	1,99

*. The mean difference is significant at the .05 level.

SOC108/708
LEKCE 3: NORMÁLNÍ ROZLOŽENÍ

Neparametrický test

Ranks

	ISCED1	N	Mean Rank
Q54E Příjmy by měly být:	2 základni	359	796,47
	3 vyucen	604	873,60
	4 SS bez matur	130	826,03
	5 vyuc. s matur	37	1058,27
	6 SS s matur	543	1030,47
	7 VS Bkl	26	1103,65
	8 VS Mgr	169	1167,33
	Total	1868	

Test Statistics^{a,b}

	Q54E Příjmy by měly být:
Chi-Square	90,826
df	6
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: ISCED1

Dodatek 1:

Stanovte interval spolehlivosti pro odpovědi na otázku q7_10 z výzkumu EVS-ČR1999, zdali by lidé nechtěli mít za sousedy lidi s nemocí AIDS. Kromě toho ve své odpovědi srovnajte český postoj k lidem s AIDS s ostatními evropskými zeměmi (viz tab. 2).

Spočítáme si FREQUENCIES:

Q7_10 Nemocní AIDS

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0 nezmínil/a	1515	79,4	79,4	79,4
	1 nechce	393	20,6	20,6	100,0
	Total	1908	100,0	100,0	

Spočítáme si v EXPLORE:

Descriptives

		Statistic	Std. Error
Q7_10 Nemocní AIDS	Mean	20,58	,93
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound 18,77 Upper Bound 22,40	
	5% Trimmed Mean	17,32	
	Median	,00	
	Variance	1635,537	
	Std. Deviation	40,44	
	Minimum	0	
	Maximum	100	
	Range	100	
	Interquartile Range	,00	
	Skewness	1,456	,056
	Kurtosis	,121	,112

95% interval spolehlivosti zahrnuje hodnoty 18,77 až 22,4. Pozor, jde o speciální případ výpočtu, jež je možný u dichotomické proměnné (považujeme ji za kardinální).

Tab. 2: Postoje k lidem s AIDS v různých evropských zemích

			V61 people with AIDS		Total
			0 not mentioned	1 mentioned	
COUNTRY country code	9901 France	Count	1476	139	1615
		Row %	91,4%	8,6%	100,0%
	9902 UK	Count	759	241	1000
		Row %	75,9%	24,1%	100,0%
	9903 Germany	Count	1602	213	1815
		Row %	88,3%	11,7%	100,0%
	9905 Austria	Count	1241	281	1522
		Row %	81,5%	18,5%	100,0%
	9906 Italy	Count	1379	621	2000
		Row %	69,0%	31,1%	100,0%
	9907 Spain	Count	948	252	1200
		Row %	79,0%	21,0%	100,0%
	9909 Netherl	Count	922	81	1003
		Row %	91,9%	8,1%	100,0%
	9910 Belgium	Count	1688	224	1912
		Row %	88,3%	11,7%	100,0%
	9911 Denmark	Count	960	59	1019
		Row %	94,2%	5,8%	100,0%
	9913 Sweden	Count	948	67	1015
		Row %	93,4%	6,6%	100,0%
	9916 Northern Ireland	Count	681	319	1000
		Row %	68,1%	31,9%	100,0%
	9917 Ireland	Count	763	242	1005
		Row %	75,9%	24,1%	100,0%
	9918 Estonia	Count	589	416	1005
		Row %	58,6%	41,4%	100,0%
	9919 Latvia	Count	719	294	1013
		Row %	71,0%	29,0%	100,0%
	9920 Lithuani	Count	459	559	1018
		Row %	45,1%	54,9%	100,0%
	9921 Poland	Count	592	503	1095
		Row %	54,1%	45,9%	100,0%
	9922 Czechia	Count	1511	397	1908
		Row %	79,2%	20,8%	100,0%
	9923 Slovakia	Count	738	593	1331
		Row %	55,4%	44,6%	100,0%
	9924 Hungary	Count	233	767	1000
		Row %	23,3%	76,7%	100,0%
	9925 Romania	Count	606	540	1146
		Row %	52,9%	47,1%	100,0%
	9926 Bulgaria	Count	494	506	1000
		Row %	49,4%	50,6%	100,0%
	9928 Greece	Count	835	307	1142
		Row %	73,1%	26,9%	100,0%
	9929 Russia	Count	1168	1332	2500
		Row %	46,7%	53,3%	100,0%
	9934 Slovenia	Count	672	334	1006
		Row %	66,8%	33,2%	100,0%
	99031 SRN	Count	810	112	922
		Row %	87,9%	12,1%	100,0%
	99032 DDR	Count	792	101	893
		Row %	88,7%	11,3%	100,0%

Česká republika
nezmíněno: 1515
zmíněno: 393
nezmíněno: ...79,4%
zmíněno: 20,6%

Poznámka: Všimněte si, že ve společném souboru jsme se dopočetli 20,8% a v národním souboru 20,6%, což jde asi na vrub jiného zacházení s missing values apod. Nehraje to velkou roli.

Česká populace nepatří ani k těm nejtolerantnějším (Francie, SRN, Nizozemí etc.), ale ani k těm s velmi nízkou tolerancí (Maďarsko, Rusko, Bulharsko, Slovensko, etc.) k postiženým osobám, spíše někam do středu (spolu s Velkou Británií, Rakouskem, Španělskem etc.).

Dodatek 2:

Stanovte intervaly spolehlivosti pro jednotlivé odpovědi na otázku q17_4, zdali pracovat je povinností vůči společnosti.

Pozor! Tato úloha je jiného typu než předchozí, neboť jde o kategorizovanou proměnnou.

Q17_4 Pracovat je povinnost

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 rozhodně souhlasí	358	18,8	19,0	19,0
	2 souhlasí	831	43,6	44,0	62,9
	3 ani souhlas ani nesouhlas	368	19,3	19,5	82,4
	4 nesouhlasí	278	14,6	14,7	97,1
	5 rozhodně souhlasí	55	2,9	2,9	100,0
	Total	1889	99,0	100,0	
Missing	-2 neodpověděl/a	5	,2		
	-1 neví	14	,7		
	Total	19	1,0		
Total		1908	100,0		

Výpočet si zjednodušíme tím, že ho, podle předepsaného vzorce, provedeme v Excelu:

The screenshot shows an Excel spreadsheet with two tables. The first table is a pivot table showing the frequency and percentage distribution of responses for 'Q17_4 Pracovat je povinnost'. The second table is a calculated table showing the 95% confidence interval for each response category.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 rozhodně souhlasí	358	18,8	19,0	19,0
	2 souhlasí	831	43,6	44,0	62,9
	3 ani souhlas ani nesc	368	19,3	19,5	82,4
	4 nesouhlasí	278	14,6	14,7	97,1
	5 rozhodně souhlasí	55	2,9	2,9	100,0
	Total	1889	99,0	100,0	

Q17_4 Pracovat je povinnost					
		std. Error	CI	CI	
	Freq.	Valid %	95%	dolní	dolní
1 rozhodně souhlasí	358	19,0	1,81	17,2	20,8
2 souhlasí	831	44,0	2,28	41,7	46,3
3. Ani, ani	368	19,5	1,82	17,7	21,3
4 nesouhlasí	278	14,7	1,63	13,1	16,3
5 rozhodně nesouhlasí	55	2,9	0,77	2,1	3,7
Total	1889	100,0			

Ve výše uvedené tabulce vidíme, v jakém intervalu se skutečně pohybují procenta osob s různou mírou souhlasu v základním souboru, odhadujeme-li je z výsledků našeho výběrového souboru, jenž byl z tohoto základního souboru náhodně vybrán (například je-li v našem výběrovém souboru 19% osob, které s předloženým výrokiem „rozhodně souhlasí“, víme že s 95% pravděpodobností je jich ve skutečnosti v našem základním souboru ne méně než 17,2% a ne více než 20,8%).